

Un llegat artístic per a la història

Després de tretze anys, el llegat que artistes de tot el món donaren per construir un homenatge a la transició de Xile al socialisme, arribaran per fi a la seva destinació.

Tretze anys després d'inaugurar-se el Museu Internacional de la Resistència Salvador Allende a la capital valenciana, la Generalitat valenciana ha recuperat tots els fons artístics que conformaran el futur Museu de la Solidaritat de Santiago de Xile. Una selecció d'aquest llegat artístic s'exhibeix, ara, a l'Ateneu Mercantil de València, amb pintures, escultures i gravats d'Alfaro, Boix, Clavé, Cristòfol, Chillida, Equipo Crónica, Genovés, Heras, Mompó, Ponç, Sempere, Tàpies, Teixidor, i altres.

ORÍGENS D'UN MUSEU

El Museu de la Solidaritat, segons un testimoni de Miria Contreras, antiga secretària de Salvador Allende, va nàixer amb motiu de l'Operació Verdad, reunió d'intel·lectuals i artistes a Santiago de Xile, el 1971, organitzada a partir de l'interès internacional pel procés xilè d'accés pacífic de transició al socialisme.

Promogut pels escriptors Moreno Galván, Carlos Levy i Mario Pedrosa i pel mateix president de Xile, el polític socialista Salvador Allende, va reunir en a penes un any més de 1.000 obres d'art provinents d'Europa i d'Amèrica Llatina.

"Foren tantes obres -continua el testimoni de Miria Contreras- les que comencen a arribar que es va decidir construir un museu propi. El president pensà de fer alguna cosa semblant al parc de Lenin de l'Havana (Cuba), rodejat de jardins i llacs. Amb aquest propòsit es va invitar al dissenyador, l'arquitecte

Quintana, que arribà acompanyat d'un grup d'especialistes".

Després de diversos estudis van triar el parc O'Higgins de la capital xilena, ple, per cert, d'arbres grans i alguns llacs, en el mateix centre de la ciutat.

Per aquella època, Salvador Allende, el dia de la inauguració de la col·lecció del futur Museu de la Solidaritat va dir: "Els artistes del món han sabut interpretar aquest sentit profund de l'estil xilè de lluita per l'alliberament nacional i, en un gest únic en la trajectòria cultural, han decidit espontàniament obsequiar aquesta magnífica col·lecció d'obres magistrals per al gaudiment dels ciutadans d'un país llunyà que d'una altra manera difícilment podrien tenir accés a aquestes obres".

Ni el poble de Xile, ni Salvador Allende van gaudir mai més del ric llegat artístic del Museu de la Solidaritat. L'11 de setembre de 1973, el general Augusto Pinochet, amb un colp d'estat militar, acabava amb totes les il·lusions culturals del programa socialista xilè. I amb bona part de les obres donades per al Museu de la Solidaritat. La major part d'aquest llegat va desaparèixer. Fins i tot la casa particular de Salvador Allende va ser saquejada.

EL MUSEU INTERNACIONAL DE LA RESISTÈNCIA

Pocs anys més tard, des de l'Havana, capital de Cuba, Miria Contreras, amb el suport de Casa de las Américas, organisme cultural cubà, iniciava la nova etapa del Museu de la

Solidaritat, ara amb la denominació de Museu Internacional de la Resistència de Salvador Allende. Un comunicat, datat a l'Havana, al desembre de 1977, manifestava: "A-aquest Museu sol·licita a tots els artistes solidaris amb la causa del poble xilè, la donació d'obres per a contribuir als següents aspectes: ajudar a la resistència a Xile; ser testimoni antifeixista dels artistes i intel·lectuals i ser un instrument d'agitació i propaganda". Així, des de l'Havana, es va muntar tota una operació "d'agitació i propaganda", a partir de la solidaritat internacional dels artistes, contra el govern militar i feixista xilè.

Amb un estil propi de l'esquerra revolucionària d'aquella època -solidària amb les lluites de l'Orient Mitjà, el Vietnam i l'Amèrica Llatina- es van crear comitès de solidaritat a Cuba (Alicia Alonso, Alejo Carpentier, Nicolás Guillén, etc.), França (Aragon, Althusser, Barthes, Cortázar, Debray, Saura, Soulages, etc.), Itàlia (Argan, Guttuso, Matta, etc.), Mèxic (Arturo Azuela, Cardoza Aragón, García Márquez, Carlos Monsivais, Vicente Rojo, Sánchez Vázquez, Raquel Tibol, etc.).

A l'estat espanyol hi eren, entre altres, Rafael Alberti, Rafael Canogar, Joan Genovés, Moreno Galván, Martín Chirino, etc. Enl 1977 el nou Museu Internacional de la Resistència Salvador Allende, tenia obres de Valerio Adami, Alexander Calder, José Luis Cuevas, David Alfaro Siqueiras, Pierre Soulages, Vicente Rojo, Roberto Matta, Vieira da Silva, Velickovic, Emilio Vedova, etc.

Des de l'estat espanyol hi enviaren obres Eduardo Arroyo, Josep Guinovart, Jose Caballero, Pablo Serrano, Martín Chirino, Joan Ponç, Eduardo Chillida, Joan Miró, etc.

D'aquesta manera, quan el 15 de juliol de 1977 la Fundació Joan Miró va obrir les portes amb aquest museu, el nivell del llegat artístic era d'una importància indiscutible.

A partir d'aquesta fita, el museu es va convertir en una mostra itinerant per tot l'estat espanyol (Madrid, Saragossa, Las Palmas, etc.) amb la particularitat que, a cada ciutat, s'hi afegien obres dels artistes de cada comunitat.

L'EXPERIÈNCIA VALENCIANA

Segons recorda ara el diputat socialista Vicent Garcés, el mencionat museu es va presentar a València, quan "transcorria el setembre del 1978, encara faltaven uns mesos per a la celebració de les primeres eleccions municipals democràtiques des de l'any 1936".

La idea de mostrar el museu a València va ser proposada per Miria Contreras, i va ser ací ben acollida. "La imatge del cartell anunciador -continua Vicent Garcés- fou cedida per Toni Miró. La portada del catàleg la proporcionà l'Equip Crònica. I Renau va facilitar la reproducció d'un dels seus fotomuntatges per a la venda en sala, destinant els ingressos al mateix Museu."

Així, el 15 de setembre de 1978, i a les sales de l'Ajuntament franquista de València, s'inaugurà l'anomenat Museu

Internacional de la Resistència Salvador Allende. Per aquell temps, el setmanari *Valencia Semanal* —dirigit per l'escriptor Amadeu Fabregat— deia: "El que mai s'havia vist. A la casa mare del *bunker*, la resistència igual de l'art i la política contra la dictadura. Les forces de la cultura no són neutrals. No s'ho perden".

L'èxit de públic i de premsa va estar garantit. Tant com la resposta dels artistes valencians de la època, que es van sumar al llegat artístic solidari amb Xile. El fons del museu va augmentar considerablement, amb noves donacions d'artistes com Andreu Alfaro, Manuel Boix, Artur Heras, l'Equip Crònica, l'Equip Realitat, Jordi Teixidor, Eusebi Sempere, etc.

Itinerant durant uns anys per tot l'estat espanyol, bona part de les obres de Museu es van depositar al Museu de Vilafamés, regit pel crític d'art Vicent Aguilera Cerni, que, amb altres professionals de la cultura valenciana (Díaz Azorín, Mario Candela, Manuel García, Toni Paricio, Rafael Solbes, Juli Tormo i el polític Vicent Garcés) s'havia ocupat de la comissió tècnica organitzadora de l'exhibició del Museu a València.

Vint anys després de la creació inicial del Museu de la Solidaritat a Xile, aquest llegat artístic, gràcies a un acord conjunt del Ministeri de Cultura, la Generalitat valenciana i la Comunitat de Madrid, tornarà a Santiago de Xile, a la Fundació Salvador Allende, que es farà càrrec d'aquestes obres testimonials.

En aquesta història del mu-

seu, tant Barcelona i els seus artistes (Antoni Tàpies, Josep Guinovart, Leandre Cristófol, Albert Ràfols Casamada, Joan Ponç, etc.), com València, amb l'organització de la primera exhibició durant la tran-

sició (Ajuntament de València, 1978) i de la primera Mostra Itinerant del Museu Salvador Allende (País Valencià, 1985-90) i d'una donació contemporània (Anzo, Calduch, Chana, Miralles, Quero,

Torralba, etc.) han complert un paper molt important en la defensa d'un patrimoni històric contemporani que ara per ara pot tornar amb més de 300 obres, gràcies a la primera custòdia del Museu de Vilafamés i la custòdia definitiva de l'Institut Valencià d'Art Modern.

En un país com l'estat espanyol, poc solidari amb els refugiats africans i llatinoamericans dels nostres dies, el

que les forces de la cultura estiguen, una vegada més, per davant de les iniciatives governamentals, hauria de fer reflexionar sobre la possibilitat del diàleg de les persones, per damunt dels interes-

sos polítics internacionals.

En aquest sentit, el Museu de la Solidaritat que inaugurarà, possiblement, la viuda de Salvador Allende, l'honorable Hortensia Busi, és un exemple del sentit internacionalista de la solidaritat.

Manuel García

Fotos: **Francisco Alcántara**
Conselleria de Cultura, Educació i Ciència

D'esquerra a dreta i de dalt a baix, Joan Genovés, *El crit*, 1977. Andreu Alfaro, sense títol, 1976. Artur Heras, *El graduat*, 1976. Antoni Tàpies, sense títol, 1978. Manuel Boix, *Trama i erdit*, 1976. Equip Realitat, *Façana del teatre Luarca de Gijón*, 1975. Leandre Cristófol, *Transformació accidental*, 1976